

**پیش‌نویس راهنمای کشوری اخلاق
در انتشار آثار پژوهشی علوم پزشکی**

فصل اول: نویسندگی

ماده ی ۱-۱) شخصی نویسنده (یا یکی از نویسندگان) مقاله محسوب می‌شود که هر سه معیار زیر را داشته باشد:

۱. سهم قابل توجهی در حداقل یکی از فعالیت‌های زیر داشته باشد:

الف) ارایه‌ی ایده پژوهشی یا طراحی مطالعه،

ب) جمع‌آوری داده‌ها،

ج) آنالیز و تفسیر.

۲. در نوشتن مقاله به صورت نوشتن پیش‌نویس مقاله و یا مرور نقادانه آن که منجر به اصلاح محتوای علمی مقاله گردد، نقش داشته باشد.

۳. مقاله‌ی نهایی شده را مطالعه و تأیید کرده باشد.

تبصره ۱: در مواردی که فرد یا افرادی سهم قابل توجهی در فرآیند پژوهش یا نگارش مقاله داشته‌اند به نحوی که به نظر می‌رسد شایستگی درج نام به‌عنوان یکی از نویسندگان را داشته باشند، اما تمامی سه معیار فوق در مورد آنها صادق نمی‌باشد، درج نام این فرد یا افراد به‌عنوان نویسنده با درخواست مکتوب نویسنده‌ی مسؤول و در صورت تأیید کمیته‌ی اخلاق دانشگاه یا مؤسسه‌ی محل انجام پژوهش بلامانع است. نویسنده‌ی مسؤول موظف است که از موافقت دیگر نویسندگان دست‌نوشته با اضافه شدن نام این فرد یا افراد اطمینان حاصل کند.

تبصره ۲: اشخاص حقوقی و تیم‌های پژوهشی نیز مشمول معیارهای این ماده می‌گردند.

ماده ی ۱-۲) نام تمامی اشخاصی که معیارهای نویسندگی مقاله (منطبق با ماده‌ی یک این راهنما) را دارند باید به عنوان نویسنده در بخش نویسندگان مقاله آورده شود، حتی اگر همکاری خود را با آن مرکز یا تیم پژوهشی قطع کرده باشند.

ماده ی ۱-۳) افرادی که معیارهای نویسندگی مقاله بر طبق ماده‌ی یک این راهنما را ندارند، نباید به عنوان نویسنده معرفی شوند.

ماده ی ۱-۴) تمامی نویسندگان باید مسؤلیت محتوای مقاله را در کلیه‌ی زمینه‌های زیر بپذیرند:

۱. صحت مطالب مندرج در مقاله،

۲. پایبندی به راهنماهای اخلاقی عمومی و اختصاصی کشور در حفاظت از آزمودنی

انسانی یا حیوانات در مطالعه‌ی انجام شده،

۳. اظهار تعارض منافع احتمالی خود به صورت مکتوب در هنگام ارسال مقاله.

ماده‌ی ۵-۱) در پژوهش‌های بزرگ که توسط یک تیم پژوهشی انجام شده‌اند و نقش نویسندگان در ایجاد مقاله بسیار تخصصی بوده است، سهم و مسؤلیت هر یک از نویسندگان می‌تواند محدود به قسمت تخصصی مربوط به خود وی گردد. در این موارد پژوهشگر یا پژوهشگران اصلی، فردی را که مسؤلیت کلیت مقاله را خواهد داشت، تعیین خواهند کرد.

ماده‌ی ۶-۱) ترتیب نامها در بخش نویسندگان مقاله براساس میزان مشارکت هر یک از افراد و از طریق توافق جمعی آنان مشخص می‌گردد. فردی که بیشترین سهم را در مطالعه و نگارش دست‌نوشته داشته است، نویسنده‌ی اول خواهد بود.

تبصره: جایگاه یا سطح علمی نویسندگان مقاله تأثیری در ترتیب نام نویسندگان نخواهد داشت.

ماده‌ی ۷-۱) عدم توافق نویسندگان در مورد ترتیب نامشان در مقاله به درخواست هر یک از ایشان در شورای پژوهشی دپارتمان، مرکز تحقیقات، دانشکده یا مؤسسه‌ی محل اجرای طرح مربوطه مطرح می‌گردد و اتخاذ تصمیم می‌شود.

ماده‌ی ۸-۱) نام کلیه‌ی افرادی که سهمی قابل توجهی در اجرای مطالعه یا نگارش مقاله داشته‌اند اما معیارهای درج نام در بخش نویسندگان مقاله را ندارند، در بخش تقدیر و تشکر با ذکر نوع مشارکت، آورده می‌شود.

ماده‌ی ۹-۱) ذکر انتساب غیرواقعی (صوری) به مؤسسه، مرکز یا دپارتمانی که نقشی در اصل پژوهش مربوطه یا در فعالیت حرفه‌ای فرد نویسنده ندارد، نادرست است.

فصل دوم: سردبیری نشریات علمی

ماده ۱-۲) باید به سردبیر مجلات، آزادی و اختیار عمل کافی برای تصمیم‌گیری و ایفای مسئولانه‌ی وظایف خود (از قبیل رد یا قبول دستنوشته‌های واصله) داده شود.

ماده ۲-۲) سردبیر موظف است که رازداری را در تمامی مراحل بررسی دستنوشته رعایت نماید.

ماده ۳-۲) بعد از اعلام تصمیم سردبیر در مورد رد یا پذیرش یک دستنوشته برای انتشار، باید فرصت حداقل یک نوبت درخواست تجدید نظر به نویسنده‌ی موزول داده شود. هر مجله باید سیاست‌های مدونی برای بررسی این‌گونه درخواست‌ها داشته باشد.

ماده ۴-۲) سردبیر باید تمامی تلاش خود را برای کشف موارد سوءرفتار در مقالات دریافتی و برخورد مناسب با موارد احتمالی به‌کار بندد.

ماده ۵-۲) سردبیر یا هیات تحریریه باید فرد یا افرادی را برای داوری هر مقاله انتخاب کند که تا حد ممکن در زمینه‌ی علمی مربوطه توانا و مجرب باشند. داور(ان) انتخاب شده باید فاقد هرگونه تعارض منافع شناخته شده در زمینه‌ی مقاله‌ی مورد داوری باشند.

ماده ۶-۲) سردبیر مسؤول است که بررسی، انتخاب و اولویت‌بندی دستنوشته‌های واصله برای چاپ، به‌نحوی بی‌طرفانه و تنها با توجه به ویژگی‌های علمی و فنی دستنوشته انجام گیرد و عوامل نامربوط در این امر تأثیری نداشته باشد.

فصل سوم: نقش و مسئولیت داوران

ماده ۱-۳) داورى كه مرور همتاى يك دستنوشته ارجاع شده از سوى يك مجله را قبول مى كند، بايد داوري خود را به صورت بيطرفانه و تنها بر اساس ويژگي‌هاى علمى و فنى دستنوشته به انجام برساند و نبايد تحت تاثير روابط شخصى خود با نويسنده (گان) دستنوشته يا ساير عوامل نامربوط قرار گيرد.

ماده ۲-۳) شخصى كه مرور همتاى يك دستنوشته به او پيشهاد مى شود، در صورت وجود هر گونه تعارض منافع، مى تواند از پذيرش آن دستنوشته براى داوري امتناع كند؛ در غير اين صورت، بايد تعارض منافع خود را بطور واضح به اطلاع سردبير مجله برساند.

ماده ۳-۳) داوران و نويسنده (گان) دستنوشته بايد از برقرارى ارتباط با يكديگر (در رابطه با داوري آن دستنوشته) در طول فرآيند داوري، بدون كسب اجازه از سردبير مجله‌ى مربوطه امتناع كنند.

ماده ۴-۳) چنانچه داوري كه يك دستنوشته را براى مرور همتا پذيرفته است، خود را واجد صلاحيت علمى يا فنى لازم براى داوري دقيقى تمامى يا بخشى از آن دستنوشته نماند، بايد مراتب را به اطلاع سردبير مجله برساند.

ماده ۵-۳) دستنوشته‌اى كه براى مرور همتا ارسال مى گردد، بايد از سوى داور نيز به عنوان يك متن محرمانه تلقى گردد و اطلاعات مربوط به يا مندرج در آن يا هيچ فرد ديگرى در ميان گذاشته نشود. داور مجاز نيست از دستنوشته‌ى مورد داوري براى هيچ مقصود ديگرى به جز مرور همتا استفاده كند و لازم است بعد از پايان داوري از نگهدارى دستنوشته به هر شكل، اجتناب نمايد.

تبصره ۱: در صورتى كه داور، مشورت با فرد ديگرى را براى داوري ضرورى بداند و اين مشورت متضمن افشاى مطالب مندرج در مقاله باشد، اين كار تنها با كسب اجازه از سردبير مجله قابل انجام است.

تبصره ۲: مفاد ماده‌ى فوق نسبت به تمامى دستنوشته هاى كه براى مرور همتا ارسال شده و داور به هر دليل از پذيرش داوري آن خوددارى كرده است نيز جارى مى باشد.

ماده ۶-۳) در مرور همتا، داور بايد به نقاط قوت و ضعف مقاله توجه كند و در صورت امكان راهكارهاى را براى رفع اشكالات موجود به نويسنده (گان) توصيه نمايد. اين كار بايد با رعايت احترام به استقلال فكرى نويسنده (گان) به انجام برسد.

ماده ۷-۳) داور در صورت پذيرش يك دستنوشته براى مرور همتا، بايد اين كار را در مهلت اعلام

شده از سوی سردبیر مجله به انجام برساند.

تبصره: در صورتی که مهلت اعلام شده از سوی سردبیر مجله برای داور مناسب نیست، باید داور از پذیرش مرور همتای آن دستنوشته امتناع کند یا در مورد مهلت دیگری با سردبیر مجله به توافق برسد. ماده‌ی ۸-۳) داور باید علاوه بر بررسی‌های علمی و فنی در مرور همتا، هر گونه عدم رعایت مفاد این راهنما را نیز به اطلاع سردبیر برساند.

فصل چهارم: تعارض منافع

ماده ۱-۴) تعارض منافع عبارت است از وجود هرگونه منفعت مالی و غیر مالی که احتمال دارد نویسنده، داور یا سردبیر را در اظهار صادقانه‌ی نظر خود تحت تأثیر قرار دهد. وجود تعارض منافع به خودی خود ایرادی اخلاقی برای یک دستنویس محسوب نمی‌شود.

ماده ۲-۴) نویسنده(گان) یک دستنویس باید هرگونه تعارض منافع خود را که از نگاه مخاطبین پوشیده است، در متن یا ذیل دستنویس به‌طور شفاف اعلام نمایند.

تبصره: قرارداد میان پژوهشگر(ان) و حامی مالی پژوهش نباید متضمن منع اعلام هرگونه تعارض منافع در دستنویس حاصله باشد.

ماده ۳-۴) نویسنده(گان) باید منابع تأمین هزینه‌های پژوهش و نگارش مقاله را به‌طور شفاف معرفی نمایند.

ماده ۴-۴) اعضای هیأت تحریریه یا شورای سردبیری چنان‌چه در تصمیم‌گیری سردبیر در مورد یک دستنویس تأثیرگذار باشند، باید به‌طور شفاف و کامل سردبیر را درباره‌ی هرگونه تعارض منافع در امر مورد نظر مطلع نمایند.

فصل پنجم: حریم خصوصی و رازداری

ماده ۱-۵) اطلاعات مشخص کننده‌ی هویت شخصی آزمودنی‌ها، کارکنان محل انجام پژوهش یا هر فرد دیگری غیر از نویسندگان دستنوشته و افرادی که از آن‌ها تقدیر و تشکر می‌شود، نباید در متن دستنوشته، عکس‌ها، شجره‌نامه‌ها یا هر قسمت دیگری آورده شود، مگر این‌که فرد مورد نظر یا نماینده قانونی او برای نشر آن اطلاعات رضایت آگاهانه‌ی کتبی داده باشد.

تبصره ۱: در مورد عکس افراد، پوشش باید به گونه‌ای باشد که منجر به شناسایی فرد نشود و پوشش چشم‌ها به تنهایی کفایت نمی‌کند، مگر آن‌که رضایت آگاهانه‌ی کتبی اخذ شده باشد.

تبصره ۲: در صورتی که انتشار دستنوشته بدون محرمانه ماندن کامل کلیه‌ی اطلاعات هویتی یا اطلاعاتی که می‌تواند منجر به کشف هویت افراد مذکور در ماده‌ی فوق شود امکان‌پذیر نباشد و اخذ رضایت آگاهانه نیز مقدور نباشد، رسیدگی به اصل ادعای عدم دسترسی به افراد مذکور و ضرورت انتشار اطلاعات و تصمیم‌گیری در مورد انتشار آن بر عهده‌ی کمیته‌ی اخلاق منطقه‌ای خواهد بود.

تبصره ۲: انتشار اطلاعاتی که از پیش و به روش صحیح در دسترس عموم قرار گرفته‌اند، نیاز به اخذ رضایت آگاهانه ندارد.